

Cirkulärnr: 2003:48
Diariernr: 2003/1367
Handläggare: Margareta Erman
Sektion/Enhet: Socialtjänst, skydd och säkerhet
Datum: 2003-06-19
Mottagare: Socialnämnden
Individ- och familjeomsorgen
Handikappomsorgen
Rubrik: Stärkt skydd för barn i utsatta situationer

CIRKULÄR

Socialtjänst, skydd och säkerhet
Margareta Erman

2003-06-19

Socialnämnden
Individ- och familjeomsorgen
Handikappomsorgen

Stärkt skydd för barn i utsatta situationer

Svenska Kommunförbundet lämnar i detta cirkulär information om riksdagens beslut den 5 juni 2003 om ändringar och tillägg till bl.a. socialtjänstlagen (2002:453), lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga och socialtjänstförordningen (2001:937).

Till grund för ändringarna och tilläggen ligger följande förarbeten: Regeringens proposition "Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m." (2002/03:53), socialutskottets betänkande "Stärkt skydd för barn i utsatta situationer m.m." (2002/03: SoU 15), Kommitténs mot barnmisshandel betänkande "Barnmisshandel – Att förebygga och åtgärda" (SOU 2001:72), LVU-utredningens betänkande "Omhändertagen – Samhällets ansvar för utsatta barn och unga" (SOU 2000:77), departementspromemorian "Kommunernas ansvar i vissa barn- och ungdomsärenden" (Ds 2001:47) samt skrivelse från Statens Institutionsstyrelse angående begreppet vård i avskildhet vid vård i särskilda ungdomshem och LVM-hem (S/2002/5228ST).

Lagändringarna och tilläggen träder i kraft den 1 juli 2003 och syftar till att stärka skyddet för barn i utsatta situationer.

I cirkuläret kommenteras endast de lagändringar och tillägg som har betydelse för kommunernas handläggning.

Socialtjänstlagen

Samverkan, 5 kap. 1 a §

En ny lagbestämmelse om samverkan införs som ålägger socialtjänsten ansvaret för att ta initiativ så att samverkan kommer till stånd.

En motsvarande skyldighet att delta i samverkan som initierats av socialtjänsten införs i 2 f § första stycket HSL (1982:763), 2 kap 1 § LYHS (1998:531) samt 1 kap. 2 a § första stycket skollagen.

Den nya bestämmelsen 1 a § i 5 kapitlet har följande lydelse

”Socialnämnden skall i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. I fråga om utlämnande av uppgifter gäller de begränsningar som följer av 15 kap. denna lag och av sekretesslagen (1980:100). Nämnden skall aktivt verka för att samverkan kommer till stånd.”

Övergripande samverkan

De komplexa problem och förhållanden som skall hanteras av verksamheter som möter barn som far illa kräver tillgång till olika slags kompetenser och resurser. Den lokala samverkan kan bli ett naturligt forum för att fokusera på barns och ungdomars förhållanden i kommunen och främja diskussionen om vad som är barnets bästa.

Det måste finnas en bärande struktur för att samverkan skall fungera. Kontinuitet krävs vilket innebär regelbundna möten och regelbundet deltagande i mötena. Vidare krävs mandat för att agera och att förväntningar tydliggörs. Tydliga mål, respekt för andras kompetenser och gemensamma arbetsmetoder hör till sådana framgångsfaktorer som identifierats.

Lokal samverkan kan utformas på olika sätt där utgångspunkten på ett mer allmänt plan är att skapa goda eller förbättrade förutsättningar för barn som far illa. För att samverkan skall vara framgångsrik krävs bl.a. att den är förankrad i ledningen hos de olika verksamheterna. Det finns goda exempel på samverkan där olika yrkesgrupper närmat sig varandra som exempel kan nämnas socialsekreterare som är placerade i skola, vid mödra- och barnavårdscentraler eller vid familjecentraler eller närpolisier närvarande i skolan, ungdomsmottagningar samt lokalt brottsförebyggande arbete. Olika organisationer kan utifrån sina verksamheter ha viktig kunskap att dela med sig av.

När samverkan sker på ett mer övergripande plan bör inte diskussioner om enskilda individer förekomma och därmed bör heller inga problem kring sekretessen uppkomma.

Samverkan för det enskilda barnet

Samverkan på individuell nivå bör alltid utgå från det enskilda barnets behov och skall inte vara något som en huvudman kan välja att delta i eller ej utifrån egna prioriteringar.

Ett barn som far illa kan behöva hjälp från olika instanser. Vinsten med att samverka för det enskilda barnet kan innebära att problem upptäcks tidigare och nödvändiga insatser kan ges. Den hjälp eller det stöd som barnet eller familjen efterfrågar blir mer lättillgänglig när alla berörda samordnar sitt arbete. Samverkan kring barnet är en hjälp i arbetet att få en god helhetsbild av barnets situation. Det ger också de olika inblandade verksamheterna möjlighet att samordna eventuella insatser.

En fungerande samverkan fyller en förebyggande funktion och kan förhindra att insatserna för barnet blir mer omfattande eller ingripande i ett senare skede.

Samverkan på individuell nivå innebär ett gemensamt arbete i barnavårdsronden där fler huvudmäns kompetens och resurser behövs. Det gäller såväl under utredningen som i valet av och genomförandet av insatser för barnet och familjen.

Sekretess

Skyldigheten att samverka bryter inte sekretessen, Det innebär att föräldrarnas samtycke krävs för att deras och barnets situation skall kunna diskuteras i samverkan med andra. Om inte samtycke lämnas får utredningen bedrivas på sedvanligt sätt d.v.s. socialtjänsten kan med stöd av 11 kap. 2 § konsultera sakkunniga och i övrigt ta alla kontakter som behövs. Socialtjänstens begäran om uppgifter från sakkunniga och andra bryter deras sekretess och de skall således lämna erforderliga upplysningar.¹⁾

Medgivande till privatplaceringar, 6 kap. 6 och 9 §§

Bestämmelserna i 6 kap. 6 § och 9 § har fått följande lydelse.

6 §

Ett barn får inte utan socialnämndens medgivande eller beslut om vård tas emot för stadigvarande vård och fostran i ett enskilt hem som inte tillhör någon av föräldrarna eller någon annan som har vårdnaden om honom eller henne.

¹⁾ Svenska Kommunförbundet och Landstingsförbundet har genomfört det gemensamma projektet "Ungdomar med psykosociala problem". Erfarenheter och exempel från projektet har redovisats i skriften "Samverkan.nu", som kan beställas från Trycksaksbeställningen tfn 020-31 32 30 eller fax 020- 31 32 40. Beställningsnummer ISBN 91-7289-110-6. Pris 80 kr +moms,porto och expeditionsavgift.

Socialnämnden får inte lämna medgivande eller fatta beslut om vård utan att förhållandena i det enskilda hemmet och förutsättningarna för vård i hemmet är utredda. Om nämndens prövning gäller ett hem i en annan kommun skall nämnden informera och samråda med den kommunen innan den fattar sitt beslut.

9 §

Ett medgivande enligt 6 § att ta emot ett barn för stadigvarande vård och fostran meddelas av socialnämnden i vårdnadshavarens hemkommun.

Den nämnd som har lämnat medgivande enligt 6 § fullgör skyldigheterna enligt 7 §.

Privatplaceringar i enskilt hem

Ändringarna i 6 kap. 6 § innebär att ordet medgivande är reserverat för privatplaceringar. Det är socialnämnden i vårdnadshavarens hemkommun som är skyldig utreda frågan om medgivande vid privatplaceringar dvs. de ärenden där nämnden inte beslutat om placeringen. Ändringarna innebär i sak inget nytt utan har tillkommit för att förtydliga vad som gäller vid privatplaceringar.

Socialnämndens placeringar i familjehem

Bestämmelsen har även fått en ny lydelse, nämligen "beslut om vård", som avser de placeringar där socialnämnden beslutar om familjehemsplaceringen.

Information och samråd inför placeringen

Genom uppdelningen om vad som gäller vid "medgivande" respektive "beslut om vård" kommer bestämmelsen i 9 § om att det är vårdnadshavarens hemkommun som skall lämna medgivande att begränsas till ärenden om privatplaceringar.

De delar av tidigare 9 § som gäller information och samråd har flyttats till 6 § andra stycket. Skyldigheten att informera och samråda med den kommun där barnet kommer att placeras gäller vid såväl privatplaceringar som vid nämndens beslut om vård.

Vårdnadsöverflyttningar enligt bestämmelserna i SoL 6 kap 8 § och LVU 13 §.

En grundtanke i familjehemsvården är att vården inte skall pågå längre tid än nödvändigt. Socialnämnden har ansvar för att kontakten mellan barnet och föräldrarna under vårddagen är sådan att en återförening kan ske utan skada för barnet när förutsättningarna för vård inte längre föreligger.

Barn som placerats i familjehem blir ibland kvar under många år. Det är inte ovanligt att dessa barn lever i ovisshet om var de hör hemma och om och hur

länge de får stanna i familjehemmet. Detta gäller barn som är placerade enligt såväl SoL som LVU.

Det förekommer således förhållanden där en återförening inom överskådlig tid ter sig orealistisk. För dessa barn kan en vårdnadsöverflyttning till familjehemsföräldrarna ge dem förutsättningar att få växa upp under trygga och stabila förhållanden.

Mot denna bakgrund har socialnämnden, genom tillägg till SoL 6 kap 8 § andra stycket och LVU 13 § fjärde stycket, ålagts att överväga om en ansökan om vårdnadsöverflyttning skall göras. Ett sådant övervägande skall göras när barnet stadigvarande vårdats och fostrats i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes. Bestämmelserna har följande lydelse.

SoL 6 kap. 8 § andra stycket

När den unge har varit placerad i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, skall socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om vårdnadsöverflyttning enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken.

— — —

LVU 13 §

När den unge har varit placerad i samma familjehem under tre år från det att placeringen verkställdes, skall socialnämnden särskilt överväga om det finns skäl att ansöka om vårdnadsöverflyttning enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken

När bestämmelsen trätt i kraft den 1 juli 2003 kommer ett antal barn att ha varit placerade i tre år eller mer. Det innebär att nämnden nu skall överväga om barnets förhållande är sådant att en ansökan om vårdnadsöverflyttning skall göras. Ett sådant övervägande kan visa att en ansökan om vårdnadsöverflyttning inte är aktuell i dagsläget, men kan bli aktuell längre fram. Frågan om överflyttning av vårdnaden bör därför prövas regelbundet.

En överflyttning av vårdnaden från föräldrar till särskilt förordnade vårdnadshavare är ett stort ingrepp i såväl barnets som föräldrarnas liv. Socialtjänsten bör därför noga väga skäl för och emot en vårdnadsöverflyttning samt motivera och dokumentera sitt ställningstagande. Dokumentationen är viktig för att barnet längre fram ska kunna ta del av de skäl som ledde fram till eller inte ledde fram till en vårdnadsöverflyttning.

Det kan givetvis även finnas situationer där frågan om överflyttning av vårdnaden aktualiseras redan innan barnet varit placerat i tre år. Det är alltid det enskilda barnets förhållanden som är avgörande för nämndens ställningstagande.

Beslut om att ansöka om överflyttning av vårdnaden är av sådan betydelse att beslutet bör fattas av socialnämnd eller utskott. Det är tingsrätten som, efter nämndens ansökan, beslutar i vårdnadsfrågan.

De som utsetts till särskilt förordnade vårdnadshavare har ingen försörjningsskyldighet för barnet. Barnets föräldrar är fortfarande försörjningsskyldiga för sitt barn. De skall betala underhållsbidrag till vårdnadshavarna alternativt kan dessa ansöka om underhållsstöd från försäkringskassan

I samband med att vårdnaden överflyttats till de tidigare familjehemsföräldrarna uppkommer frågor om den fortsatta ersättningen. Av bestämmelsen i 6 kap. 11 § SoL framgår att nämnden får fortsätta att betala dessa en skälig ersättning. Nämnden skall i avtal med de förordnade vårdnadshavarna reglera förutsättningarna för och storleken på den ersättning som nämnden kommer att betala.

Om vårdnadshavarna kommer att behöva stöd och hjälp med barnet från socialtjänsten skall de vända sig till socialtjänsten i sin vistelsekommun, vilken kan vara en annan än den som betalar för vården. Den nämnd som betalar för barnet har inte något ytterligare ansvar för barnet om detta bor i en annan kommun (prop.1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen, sid 118, 192).

Skyldighet att biträda med utredning, 11 kap 4 §

Av bestämmelsen i 11 kap. 4 § framgår att en socialnämnd är skyldig att slutföra en utredning enligt 2 § och fatta beslut i ärendet även om barnet byter vistelsekommun. Detsamma gäller om en utredning inletts enligt 1 § och ärendet avser vård av missbrukare. Skyldigheten gäller inte om den nya vistelsekommunen samtyckt till att ta över utredningen eller om ärendet flyttats över genom beslut i annan instans, SoL 16 kap 1 § tredje stycket.

Erfarenheterna visar att utredningar har blivit bristfälliga eller uteblivit när familjer eller enskilda flyttat, vilket bl.a. lett till oklarheter om ansvarsfördelningen mellan de olika socialnämnderna. Det har också visat sig svårt för utredande nämnd att få tillgång till behövlig information när den som utreds flyttat till annan kommun. Beslutsunderlaget har därför blivit bristfälligt. Vistelsekommunen har inte haft någon skyldighet att inhämta och lämna uppgifter till den utredande nämnden.

För att säkerställa att den utredande nämnden skall få tillgång till ett fullgott beslutsunderlag har 4 § kompletteras med skyldigheter för vistelsekommunen.

Paragraf 4 har tillförts följande text

Den nya vistelsekommunen är skyldig att på begäran bistå med den utredning som socialnämnden kan behöva för att fatta beslut i ärendet.

....eller om ärendet annars flyttas över.

Bestämmelsen innebär att vistelsekommunen är skyldig att bistå den primärt ansvariga nämnden med alla utredningsåtgärder som kan anses erforderliga för att skapa ett fullgott beslutsunderlag.

Skyldigheten att bistå i utredningen innebär att vistelsekommunen kan lämna ut uppgifter som annars omfattas av sekretess.

Den nämnd som önskar biträde av vistelsekommunen bör göra en skriftlig framställan om detta.

Anmälningsskyldigheten utvidgas, SoL 14 kap 1 §

En av socialtjänstens många angelägna uppgifter är att se till att barn som befinner sig i utsatta situationer får det skydd och den vård som de behöver. För att kunna fullgöra den uppgiften måste socialtjänsten ha möjlighet att få uppgifter så att barnets situation kan utredas och behövliga insatser kan ges. Socialtjänsten är i detta arbete beroende av de uppgifter som kan lämnas från enskilda personer, myndigheter och anställda som kommit i kontakt med eller fått kännedom om barnet och dess familj.

Den krets av anmälningsskyldiga som har angetts i bestämmelsen har visat sig otillräcklig. Även andra yrkesgrupper som kommer i kontakt med barn i utsatta situationer behöver omfattas av anmälningsskyldigheten. Bestämmelsen har därför kompletterats och omfattar nu även myndigheter inom kriminalvården och rättspsykiatriska avdelningar inom Rättsmedicinalverket samt anställda inom dessa myndigheter.

Ett förtydligande har gjort när det gäller anmälningsskyldigheten inom familjerådgivningen genom att ordet *misshandlas* kompletterats till *utsätts för fysisk eller psykisk misshandel*. Någon ändring i sak är inte avsedd.

Anmälningsskyldigheten i 14 kap. 1 § SoL har inte fungerat på ett tillfredsställande sätt. Det är inte ovanligt att de som är anmälningsskyldiga gör egna överväganden beträffande den kännedom de har om förhållanden som kan innebära att socialtjänsten behöver ingripa för att skydda ett barn. I de olika verksamheterna görs försök att på egen hand lösa barnets problem, vilket kan få till följd att barnets situation förvärras och att socialtjänsten kopplas in för sent eller i ett akut läge.

Många yrkesgrupper som möter barn i deras vardag känner inte till bestämmelserna i socialtjänstlagen, men känner väl till den lagstiftning som reglerar den egna verksamheten. Som exempel kan nämnas förskoleverksamheten, skolan, skolbarnsomsorgen, barnhälsovården och tandvård.

För att tydligt markera att barn som lever i utsatta situationer måste uppmärksammas, utredas och få hjälp och skydd har därför hänvisningar till anmälningsskyldigheten i 14 kap 1 § SoL gjorts i vissa andra lagar. Hänvisningarna finns i följande lagar

Skollagen (1985:1100), hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), tandvårdslagen (1985:125), lagen (1998:531) om yrkesverksamma på hälso- och sjukvårdens område, polislagen (1984:387), lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt, lagen (1976:371) om behandling av häktade och anhållna m.fl., lagen (1991:1137) om rättspsykiatrisk undersökning samt i förordningen (1998:642) om verkställighet av frivårdspåföljder.

Beslut om överflyttning av ärenden kan överklagas, 16 kap. 1 §

Det förekommer att kommuner är oense om vilken kommun som lämpligen bör ta ansvar för ett pågående ärende. Vanligen rör det sig om ärenden där en person eller familj permanent flyttat till en annan kommun eller vid en långvarig placering i en annan kommun. Det kan även bli aktuellt att överflytta ärenden som avser öppenvårdsinsatser, typ kontaktpersoner eller kontaktfamiljer.

Huvudprincipen i socialtjänstlagen är att den enskilde skall få sina behov tillgodosedda i vistelsekommunen. Mot den bakgrunden är det rimligt att ärenden flyttas till en ny vistelsekommun när det är mest lämpligt i det enskilda fallet. En förutsättning för att ett ärende skall kunna överflyttas till en annan kommun är att den som berörs av ärendet har starkast anknytning till den kommunen. Vid bedömningen skall hänsyn tas till den enskildes önskemål, hjälpbehovets varaktighet och omständigheterna i övrigt. När det gäller barn är det viktigt att barnperspektivet beaktas och att en analys görs av vad en överflyttning av ärendet kan få för konsekvenser för barnet.

För att tvister skall kunna lösas i samförstånd måste det tydliggöras i vilka situationer som ett ärende lämpligen skall kunna överföras till en annan kommun. Vid bedömning av till vilken kommun den enskilde har starkast anknytning till kan ledning hämtas från principerna i folkbokföringslagen och den rättspraxis som utvecklats i anslutning till den. Det innebär normalt att en berörd person anses ha starkast anknytning till den kommun där han eller hon är eller borde vara folkbokförd.

För att överflyttning skall göras krävs därutöver att det med hänsyn till den enskildes önskemål, varaktigheten i hjälpbehovet och omständigheterna i övrigt framstår som lämpligt. Det måste göras en samlad bedömning av i vilken kommun den enskildes behov bäst kan tillgodoses.

Socialtjänstens verksamhet skall bygga på människors självbestämmanderätt och integritet samt utformas och genomföras tillsammans med den enskilde. Den enskildes vilja skall därför tillmätas mycket stor betydelse vid den rättsliga prövningen av ett ärende om överflyttning. Att flytta över ett ärende mot den enskildes vilja bör normalt sett inte förekomma. Om det i enstaka fall uppkommer skäl att frångå den enskildes vilja bör det krävas en utförlig motivering till varför den enskildes vilja frångåtts.

Det kan noteras att den enskilde inte är part i ett ärende eller mål om överflyttning. Den nämnd som vill överflytta ärendet skall därför uttröna och redovisa den enskildes vilja.

Nedan lämnas exempel ur propositionen på sådana situationer där en överflyttning kan bli aktuell.

1. Vårdnadshavaren till ett barn placerat i familjehem eller i HVB har flyttat från placeringskommunen. I ett sådant fall kan det vara lämpligt att barnärendet överflyttas till vårdnadshavarens nya hemkommun eftersom kontakterna med vårdnadshavaren ingår som en viktig

del i vården av barnet. Detta gäller givetvis inte om syftet med placeringen är ett annat än att barnet skall återvända hem.

2. Det motsatta kan gälla när små barn placeras långsiktigt i familjehem. I sådana fall kan överflyttning till vistelsekommunen bli aktuell.
3. När familjehemsplacerade ungdomar är på väg ut i eget boende i samma kommun som familjehemmet finns.
4. En placerad persons familjebildning eller utträde i arbetslivet kan ha lett till stark anknytning till placeringskommunen.
5. En placerad persons anknytning till placeringskommunen har tunnats ut eller upphört.
6. Även placeringsärenden som gäller vuxna personer bör kunna flyttas över till vistelsekommunen t.ex. vid långvariga vistelser i familjehem.
7. En person med funktionshinder som efter biståndsbeslut i hemkommunen vistas i en bostad med särskild service i en annan kommun. Efter en långvarig vistelse i den andra kommunen kan det framstå som orimligt att ansvaret för biståndsinsatser stannar kvar hos den gamla hemkommunen.
8. Ärenden där en kommun enligt 11 kap. 4 § slutför en utredning och fattar beslut fast barnet eller missbrukaren har flyttat från kommunen. Om vistelsen i den nya kommunen kan antas bli varaktig kan det vara motiverat att flytta över ärendet.

Utöver dessa exempel kan nämnas ärende om privatplacering av barn där vårdnadshavaren flyttat från den kommun som beslutade om medgivandet. Ett sådant ärende kan lämpligen flyttas till vårdnadshavarens nya hemkommun eftersom det inte längre finns någon anknytning till den tidigare kommunen. Detta gäller även ärenden där en kommun beslutat om stadigvarande placering i en annan kommun av ett ensamkommande, asylsökande barn. I de fall det inte finns någon anknytning till den kommun som beslutat om placeringen bör ärendet överflyttas till den nya kommunen.

Överlämnande av uppgifter

Den socialnämnd som överlämnat ett ärende skall lämna över de uppgifter som behövs för att en socialnämnd skall kunna ta över ett ärende. Detta framgår av 16 kap. 1 § fjärde stycket och är sekretessbrytande.

Ansökan till länsstyrelsen om överflyttning m.m.

I de fall kommunerna inte kan komma överens har det införts en möjlighet för den socialnämnd som vill flytta över ett ärende att få frågan avgjord efter en rättslig prövning. Socialnämnden kan ansöka om överflyttning hos länsstyrelsen i det län där den andra kommunen är belägen.

Länsstyrelsens beslut får överklagas (16 kap. 4 §) hos länsrätten i det län där berörd länsstyrelse är belägen.

Delegation

- En begäran om överflyttning till en annan socialnämnd bör fattas av utskott.
- Ett beslut att ta emot ett ärenden från en annan socialnämnd bör fattas av utskott.
- Ett beslut att inte ta emot ett ärende från en annan socialnämnd bör fattas av utskott.
- Ett beslut om att ansöka hos länsstyrelsen om överflyttning av ett ärenden bör fattas av utskott.
- Ett beslut att överklaga länsstyrelsens beslut angående överflyttning bör fattas av utskott.

Ändringar i LVU

Barnperspektivet

För att förstärka barnperspektivet i LVU har bestämmelser av motsvarande slag som i SoL införts. Tilläggen har gjorts till 1 § och innebär att vad som är bäst för barnet eller den unge skall vara avgörande vid alla beslut enligt lagen och att den unge har rätt till respekt för sitt människovärde och sin integritet.

Tillämpningen av vad som avses med barns bästa skiljer sig något från socialtjänstlagen där bestämmelsen tar sikte på alla beslut som rör barn och därmed även till beslut som primärt riktar sig till vuxna. Barns bästa blir således inte alltid avgörande för vilket beslut som fattas, men skall alltid beaktas, utredas och redovisas.

När det gäller LVU är förhållandena något annorlunda. LVU reglerar enbart åtgärder och beslut som riktar sig till barn och unga när det föreligger en påtaglig risk för att deras hälsa eller utveckling skadas. Det handlar här om samhällets mest utsatta barn och unga vilket ger en särskild tyngd vid bedömningen av vilka åtgärder som skall vidtas. I en konflikt mellan barnets behov och andra intressen skall hänsynen till barnets bästa alltid ges företräde. Bestämmelsen har därför utformats så att barnets bästa skall vara avgörande vid alla beslut enligt lagen.

Vid bedömningen måste hänsyn tas till förhållandena i varje enskilt fall. Hänsyn måste tas till allt som rör barnets fysiska och psykiska välbefinnande och utveckling. Så långt det är möjligt skall såväl kortsiktiga som långsiktiga effekter för barnet beaktas. Det går många gånger inte att objektivt slå fast vad som är bäst för barnet. I sådana fall blir det till sist socialnämndens respektive domstolens uppfattning, antaganden och bedömningar som blir avgörande.

Begreppet barn innefattar personer under 18 år. LVU omfattar även insatser och åtgärder för personer upp till 21 år. Principerna om barns bästa omfattar även de unga vuxna som blir föremål för insatser enligt LVU.

Mot bakgrund av vad som anges i barnkonventionen om barns rätt att betraktas som självständiga individer med egna rättigheter har ett tillägg gjort till bestämmelsen att insatserna skall präglas av respekt för den unges människovärde och integritet. Hänsyn skall tas till den unges vilja med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad. Endast undantagsvis när ärendet är brådskande kan nämnden – beslutsfattaren- underlåta att i förväg ta reda på den unges inställning.

De tillägg som gjorts är följande:

1 § första, femte och sjätte styckena

— — —

Insatserna skall präglas av respekt för den unges människovärde och integritet.

Vid beslut enligt denna lag skall vad som är bäst för den unge vara avgörande.

Den unges inställning skall så långt som möjligt klarläggas. Hänsyn skall tas till den unges vilja med beaktande av hans eller hennes ålder och mognad.

— — —

Tillägg till 2 §

Ordet misshandel har utökats med orden *fysisk eller psykisk misshandel*.

Tillägget innebär att det tydliggörs att även psykisk misshandel omfattas.

Psykisk misshandel är svår att definiera. Det är inte fråga om enskilda händelser utan om en relation och ett förhållningssätt som bl.a. hindrar utvecklingen av en positiv självbild hos barnet. Till gruppen hör barn som upplevs negativt av föräldrarna och som ständigt blir känslomässigt avvisade, barn som kränks, som hotas med att bli övergivna och som terroriseras. Hit hör t.ex. barn som växer upp i hem där det förekommer våld mellan föräldrarna.

Det är i många fall svårt att dra en tydlig gräns mellan psykisk misshandel och brister i omsorgen. Det kan gälla barn till missbrukare, till psykiskt sjuka föräldrar eller föräldrar med utvecklingsstörning.

Socialnämndens ansvar – ett förtydligande

Ett tillägg har gjorts till 11 § för att tydliggöra och påminna om att socialnämnden under vårdtiden har samma ansvar som vårdnadshavaren för att den unges grundläggande rättigheter enligt föräldrabalken 6 kap 1 § tillgodoses.

Det innebär att socialnämnden ansvarar för att barnet/den unge får omvårdnad, trygghet och en god fostran. Det skall behandlas med aktning för sin person och egenart och får inte utsättas för kroppslig bestraffning eller annan kränkande behandling. Även ett barn som är omhändertaget för samhällsvård har rätt att få sina grundläggande behov tillgodosedda och att socialnämnden har ett ansvar för detta.

11 §

— — —

Nämnden har under vårdtiden samma ansvar som vårdnadshavaren för att den unges grundläggande rättigheter enligt 6 kap. 1 § föräldrabalken tillgodoses.

— — —

Vårdnadsöverflyttning skall övervägas

Se texten under avsnitt "Vårdnadsöverflyttningar enligt bestämmelserna i SoL 6 kap. 8 § och LVU 13 §."

Reglering av umgänge

Ett tillägg har gjorts i 14 § enligt följande

— — —

1.vårdnadshavare och med föräldrar som har umgängesrätt reglerad genom dom eller beslut av domstol eller genom avtal

— — —

Socialnämnden har ansvar för den unges behov av umgänge med föräldrar eller andra som har vårdnaden om den unge så långt möjligt tillgodoses. Om det är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med vården får nämnden besluta om hur detta umgänge skall utövas. För att nämnden skall kunna fatta ett beslut om att inskränka umgänget gentemot en förälder som inte är vårdnadshavare måste det finnas en dom, ett domslut eller ett avtal i förhållande till vilket inskränkningar kan göras.

De ändringar som nu gjorts innebär, i förhållande till tidigare lydelse, att lagtexten nu klart talar om att föräldrar, som inte är vårdnadshavare, omfattas av bestämmelsen under förutsättning att umgängesrätten är reglerad i dom, beslut av domstol eller avtal.

Motsvarande tillägg har gjorts till 31 § när det gäller att reglera umgänget vid flyttningsförbud.

Uppföljningar av vården – ett tillägg till socialtjänstförordningen

I socialtjänstförordningen har tillägg gjorts till 5 kapitlet genom införandet av de nya paragraferna 1, 1 a, 1 b och 1 c.

- 1 § I bestämmelsen anges vad en ansökan om vård skall innehålla.
- 1 a § I bestämmelsen anges vad vårdplanen skall innehålla.
- 1 b § I bestämmelsen anges hur uppföljningen av vården skall ske och vad den skall omfatta.
- 1 c § I bestämmelsen anges hur vården för vuxna i familjehem skall följas och stödjas.

SVENSKA KOMMUNFÖRBUNDET
Socialtjänst, skydd och säkerhet

Anita Sundin